

איך לקיים שיעור בקבלת החלטות

קבלת החלטות

שיעור זה מספק הזדמנות להפגיש בעיקר את שני השיעורים האחרונים, ער"ב וחא"ב, ובדרך כללית יותר גם את השיעורים האחרים. בעת קבלת החלטות עלינו לשקול את כל הגורמים (שכ"ג), להבהיר את המטרות והיעדים (שמ"י), להעריך עדיפויות (ער"ב), להתייחס להשלכות (תו"ת) ולגלות נתיבים חלופיים שעשויים להיות פתוחים בפנינו (חא"ב). ניתן גם לעשות חש"ם על ההחלטה, לאחר שזו התקבלה. היבטי החשיבה השונים שטופלו בשיעורים הקודמים מסייעים להגדלת הידע שבידינו במידה כזו שהחלטה מתקבלת למעשה מאליה, או שקל יותר לקבל אותה, כי מספר החלופות מצטמצם וההשלכות מוגדרות היטב.

תהליך הער"ב חשוב כאן במיוחד. לדוגמה, אחרי תהליך השמ"י, שעשוי להעלות מספר מטרות שונות להחלטה מסוימת, הער"ב המכוון מסייע בבחירת החשובות ביותר. ניתן לעשות תו"ת על ההחלטה המוצעת ואפשר גם לעשות חש"ם. השיעור יכול לשמש גם כהדגמה ליחסי הגומלין הקיימים בין שלושת ההיבטים האלה של החשיבה.

כמו בשיעורים הקודמים, לא נעשה כל ניסיון להכתיב ערכים או חוקים שלפיהם יש לקבל החלטות. המטרה היא להרחיב את המבט כך שכאשר התלמיד נדרש להגיב על מצב מסוים — יהיה לו מבט רחב יותר על המצב. ברגע שהמצב הדורש החלטה מובהר — האדם מגיב עליו בדרך הרגילה, תוך שימוש בערכיו האישיים.

תרגול

(קיראו את הסעיף תרגול בכרטיס העבודה של התלמיד)

את תרגילים 1, 2 ו-3 מתרגלים בדרך-כלל בזה אחר זה. אבל המורה רשאי להחליט להשתמש בתרגילים 4-7 כחלופות. ניתן גם להשתמש בתרגילי הפרויקט כחלופות לתרגול. התלמידים, כרגיל, עובדים בקבוצות.

תרגיל 1.

כל הקבוצות עושות חא"ב על החלופות האפשריות. לאחר 3 דקות נבחרת קבוצה אחת המציגה את החלופות שלה, ושאר הקבוצות יכולות להוסיף משלהן. אחרי-כן כל קבוצה מספרת מהי ההחלטה שהייתה מקבלת.

הצעות:

- להישאר במקומו ולקרוא במכשיר הקשר לעזרה.
- לנסות להתקרב למקום כדי לראות כמה אנשים מעורבים, ואם יש רק אדם אחד — לאסור אותו.
- לקרוא במכשיר הקשר לעזרה ואז להיכנס למקום.
- לחכות בחוץ ואז לעקוב אחרי האיש או האנשים שיצאו.
- למצוא את מכונית המילוט ולהוציאה מכלל פעולה.

איזוארץ ג'ה-מ'נ' - קורס חשיבה 1: רווחב
כרטיסי עבודה לתלמיד

תהליך

- מדוע יש החלטות שקל יותר לקבל מאחרות?
- מהם הדברים שחשוב ביותר לחשוב עליהם בעת קבלת החלטות?
- כיצד יודעים שהחלטה שקיבלתם היא, אכן, החלטה הנכונה?
- האם עדיף לחשוב על החלטות או פשוט לקבל אותן ולראות אחר-כך מה קורה?

עקרונות

- א. עליכם להיות מסוגלים, תמיד, לומר לעצמכם מהי הסיבה האמיתית להחלטה שאתם מקבלים. אחרי שהתקבלה החלטה, חשוב לדעת האם היא הפיכה או לא.
- ב. אי-קבלת החלטה גם היא בעצם החלטה — לא לעשות דבר.
- ג. קשה מאוד לקבל החלטות אם אינכם מוכנים לומר על דבר אחד כדי לזכות בדבר אחר.
- ד. בעת קבלת החלטה עליכם לשקול את כל הגורמים (ש"ג, נש"ג), לברר לעצמכם בדיוק מתי המטרות (ש"מ, נש"מ), להעריך את סדר-התוצאות (נש"ל, נש"ל), ולמצוא את כל החלופות האפשריות (תא"ג, אחר) שתנש"ו, זאת, קבלת החלטה עשויה להיות קלה יותר.

פרייקט

1. ראש אדג'ון עסקי גדול נוטף, והחופים דורשים סכום כסף גדול תמורת שחרורו. המשטרה יודעת שאם הכופר ינתן, כמבקש, יהיה זה פקח זה פקח לך שאנשים נספים ייחטפו בעבר כסף; אך אם תכסף לא ינתן, האדם ימות. מה חדרד לקבלת החלטה במקרה זה?
2. פקיד בכיר האחראי למציאת דור לאנשים, יודע שאם ישקיע מאמצים במציאת דור לחסרי-הבית באזור, ישמש על כך חסר-הבית באזורים אחרים ויעבור לאזור שלו, וכך תפונה לא תפטר לעולם. מה עליך להחליט?
3. כיצד אנשים מחליטים על מה להוציא את כספם?

דיון

איזוארץ ג'ה-מ'נ' - קורס חשיבה 1: רווחב
כרטיסי עבודה לתלמיד

9. התפלגות

יש החלטות שקל לקבל ולעומתן יש כאלה שקבלתן קשה. את טאלים תדיר לקבל החלטות. אילו בודים ללבוש; אילו תוקלטים לקנות; האם לצאת לבנות או לא; איד לבד את עצמנו; איזה מקצוע לברור; האם להמשיך במשרה או לא; האם לנסוע לחו"ל; האם להוציא כסף על משהו או לחסוך אותו; לעתים נכפית עלינו החלטה (לדוגמה, כאשר מניעים לצומם כניסים, עלינו לבחור לאן לנסות). בקבלת החלטות, כדאי שיהיה ברור לנו מהם הגורמים המעורבים (נש"ג, נש"ג), מתי המטרות (ש"מ, נש"מ) והשאלות (נש"מ, נש"מ), ומבחר החלופות (תא"ג, תא"ג).

תרגול

1. שוטר מבחין באור חשוד במחסן בלילה. הוא נמצא לבדו ועליו לקבל החלטה מהירה מה עליו לעשות.
2. אדם צעיר החי בבית עם אמו האלמנה לא מצליח למצוא עבודה בעיר, אבל מניעים לו משרה בעיר אחרת, מרוחקת למדי. אמו אומרת שהיא זקנה מדי מכדי לעבור דירה ולהכיר חברים חדשים. עליו לקבל החלטה האם לקבל את המשרה המוצעת ולהשאיר את אמו לבדה, או לסרב להצעה ולהישאר בבית.
3. לעגרה יש שני חברים: האחד שקט וחרוז, השני נאה יותר ומשעשע יותר, אבל לא כל-כך אמין. שניהם רוצים להישא לה ועליה לקבל החלטה.
4. חורים לילדה נכה צריכים להחליט האם לשלוח אותה לבית-ספר מיוחד או לבית-ספר רגיל.
5. לפוליטיקאית יש דעה נחרצת בנוגע לעונש מוות — היא מתנגדת לו, אבל היא יודעת ששרבתי בזהיה תומכים בעונש מוות. מה עליה לעשות כאשר היא מתבקשת להביע את דעה נכסחת בעניין זה?
6. מצניע לכס 500 ש"ח נכסיו, או 1000 ש"ח בעד שנה — כיצד תחליטו איזו הצעה לקבל? הסבירו את הסיבות שהביאו להחלטתכם. עשו תז"ע על שני האפשרויות.
7. חברד רב עם מנהיג החבורה שאותו משתדל'ת אליה. החבר עוב את החבורה ורוצה שאנשים יתאיימו תעזוב'ע. עלך להחליט האם להישאר בחבורה או לא. כיצד תחליט?

מכון ברנקו וייס
לטיפוח החשיבה

תרגיל 2. קבוצה אחת נבחרת לגבש את סדר העדיפויות (ער"ב); קבוצה שנייה נבחרת לחקור את ההשלכות של שתי ההחלטות (תו"ת); קבוצה שלישית בוחרת את היעדים (שמ"י); וקבוצה רביעית מחפשת אחר חלופות (חא"ב). כל קבוצה מקבלת החלטה. בסופן של 3 הדקות, לגבי כל אחד מההליכים קבוצה אחת מציגה את תפוקתה. כל הקבוצות מתבקשות להציג את החלטותיהן.

הצעות:

- **ער"ב:** מספיק כסף למחייתו ולמחיית אמו.
- הסבירות להשגת עבודה בעיר מגוריו.
- **תו"ת:** אם יעזוב את הבית, יגברו הסיכויים שאמו תתרגל לחיות בעצמה, בעיקר אם ישלח לה כסף.
- אם יישאר בבית, הוא יהיה כל-כך מתוסכל עד שיפרוק זאת על אמו.
- **שמ"י:** האושר של אמו ושלו.
- לספק את התנאים לאושר זה.
- להשיג משרה קבועה.
- **חא"ב:** אמו תבוא אתו לזמן קצר כדי לראות אם המקום מוצא-חן בעיניה.
- הוא נוסע בכל יום לעבודתו וחוזר באותו יום הביתה, או בא הביתה לסופי שבוע.
- הוא קובע זמן מקסימלי של שלושה חודשים למציאת משרה בעירו.
- הוא מנסה את המשרה במשך שלושה חדשים כדי לראות כיצד אמו מסתדרת.

תרגיל 3. הזמן המוקצב הוא 3 דקות. למחצית האחת של הכיתה נאמר שהנערה החליטה להינשא לחבר השקט. למחצית השנייה של הכיתה נאמר שהיא החליטה להינשא לחבר המשעשע. כל קבוצה צריכה לנסות לתאר לעצמה את הסיבות להחלטה שנאמרה להם. כל קבוצה מציגה את טיעוניה להחלטה.

הצעות:

החבר השקט:

- עם בחורים עליזים אמנם נעים לבלות, אבל הם עלולים לרצות להמשיך ולהשתעשע ולעזוב אותה.
- כשמדובר בשותפות לטווח ארוך — האמינות חשובה יותר.
- היא גילתה שלחבר המשעשע יש חברה אחרת.

החבר המשעשע:

- אין טעם בחיים אם את משועממת; אבל אם זמןך עובר בנעימים, בכוחך להשלים עם כל דבר.
- החבר המשעשע עשוי להירגע ולהיות אמין.
- הוריה התנגדו לו.
- היא יכולה תמיד לנסות זאת לזמן-מה.
- חיים רק פעם אחת.

תהליך

(קיראו את הסעיף תהליך בכרטיס העבודה של התלמיד)

מקיימים דיון פתוח של הכיתה כולה שבו התלמידים מייצגים את עצמם ולא את דעות הקבוצה.

- מדוע יש החלטות שקל יותר לקבלן מאחרות?
- מהם הדברים שחשוב ביותר לחשוב עליהם בעת קבלת החלטות?
- כיצד יודעים שההחלטה שקיבלתם היא, אכן, ההחלטה הנכונה?
- האם עדיף לחשוב על ההחלטות או פשוט לקבל אותן ולראות אחר-כך מה קורה?

עקרונות

(קיראו את הסעיף עקרונות בכרטיס העבודה של התלמיד)

הקבוצות בוחרות את רשימת העקרונות המופיעים בכרטיס העבודה לתלמיד. הן מתבקשות לציין את העקרונות החשובים ביותר בעיניהם. הן גם מתבקשות לבקר את העקרונות, או לבנות עיקרון משלהן.

פרויקט

(קיראו את הסעיף פרויקט בכרטיס העבודה של התלמיד)

בשיעורים של שעה אחת לא יהיה די זמן לעבוד על סעיף זה. תרגילי הפרויקט יכולים לשמש כנושאים לחיבורים. אפשר לתת אותם לתלמידים על-מנת שיעבדו עליהם בזמנם החופשי על-פי המקובל (בבית-הספר או בבית). בשיעורים ארוכים יותר יכולות הקבוצות לעבוד על תרגיל מסוים מתוך תרגילי הפרויקט, שנבחר על-ידיהן או על-ידי המורה, כפי שמתואר בפרק על תבנית השיעור האופייני.